

**MODHEL PASINAON LANGSUNG KANTHI MEDIA VIDEO KANGGO NGUNDHAKAKE
KAWASISAN MACA ENDAH GEGURITAN SISWA KELAS VII A SMPN 2 KERTOSONO KABUPATEN
NGANJUK**

Indyah Herminiati, Latif Nur Hasan, S.Pd., M.Pd

Pendidikan Bahasa dan Sastra Daerah (Jawa)

Fakultas Bahasa dan Seni

Universitas Negeri Surabaya

Herminiati63@gmail.com

Abstrak

Pasinaon maca endah sastra mligine geguritan angel ditampa dening siswa. Angele nampa pasinaon kasebut, jalaran sajrone geguritan nggunakake basa kang endah. Saliyane endah, geguritan nengenake rasa pangrasa kang luwih premati. Kahanan dialami dening siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono Kabupaten Nganjuk. Siswa ing kelas kasebut, kawentar paling rame lan angel diajak tenanan anggane sinau. Mula saka iku, kudu nggunakake modhel pasinaon sing trep supaya bisa narik kawigatene siswa kasebut. Salah sijine cara kanggo ngatasi siswa kasebut, panliti nggunakake pasinaon langsung kanthi media video. Anggone nyetel video bisa narik kawigatene siswa nyemak pasinaon maca endah geguritan.

Adhedhasar lelandhesaning panliten, underaning panliten iki ana 2, yaiku (1) Kepriye aktivitas siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono Kabupaten Nganjuk nalika nindakake pasinaon maca endah geguritan migunakake modhel pasinaon langsung kanthi media video? (2) Kepriye aktivitas guru nalika nindakake pasinaon maca endah geguritan migunakake modhel pasinaon langsung kanthi media video? (3) Kepriye undhak-undhakane kawasisasn maca endah geguritan siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono Kabupaten Nganjuk migunakake modhel pasinaon langsung kanthi media video? Tujuan sing pengin digayuh ing panliten yaiku (1) Kanggo mangerteni aktivitas siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono Kabupaten Nganjuk nalika nindakake pasinaon maca endah geguritan migunakake modhel pasinaon langsung kanthi media video. (2) Kanggo mangerteni aktivitas guru nalika nindakake pasinaon maca endah geguritan migunakake modhel pasinaon langsung kanthi media video. (3) Kanggo mangerteni undhak-undhakane kawasisasn maca endah geguritan siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono Kabupaten Nganjuk migunakake modhel pasinaon langsung kanthi media video.

Tintingan kapustakan ngandharake tintingan panliten kang saemper lan teori sarta konsep kang gegayutan karo underaning panliten yaiku maca endah, geguritan, modhel pasinaon langsung lan media video. Panliten iki nggunakake rancangan panliten tindakan kelas sing kasusun rong siklus lan saben siklus ana sakpertemuan. Subjek panliten yaiku guru lan siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono Kabupaten Nganjuk kang cacahé ana 32 siswa. Teknik pangumpulan dhata nggunakake teknik asil tes lan observasi. Teknik analisis dhata nggunakake dheskriptif lan persentase.

Asil panliten nudhuhake ana undhak-undhakan kagiatan siswa. Ing siklus 1, ana 7 saka 12 kagiatan sing tuntas mundhak dadi 12 kagiatan sing tuntas siklus 2. Kagiatan guru uga ana undhak-undhakan. Saka 72% ing siklus 1 mundhak dadi 78% ing siklus 2. Undhak-undhakan kasebut, njalari undhak-undhakan asil pasinaon siswa yaiku 72% dadi 78%. Dudutane, modhel pasinaon langsung kanthi media video bisa ngundhakake kawasisan maca endah geguritan siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono Kabupaten Nganjuk.

Tembung Wigati: Maca Endah, Geguritan, Modhel Pasinaon Langsung, Media Video

PURWAKA

1.1 Landhesane Panliten

Pasinaon basa Jawa ing siswa SMP dirasa kurang nduweni greget lan kurang bisa narik kawigatene siswa. Dadi anggane nampa pasinaon basa Jawa dirasa angel tumrap siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono Kabupaten Nganjuk. Siswa nalika pasinaon maca endah geguritan, anggane maca mung sadherma dimaca kanthi datar lan ora ana rasa pangrasane. Saliyane iku, siswa uga rumangsa aras-arasan nampa materi maca geguritan sing dirasa ngabot-aboti. Kahanan kaya mangkono ndadekake asile pasinaon maca endah geguritan oleh bijil elek.

Maca geguritan iku beda karo maca koran utawa wacan liyane. Anggone maca ora lempeng, nanging mbutuhake rasa pangrasa kang cundhuk karo isine geguritan. Jalarane, maca geguritan kalebu maca endah. Miturut Prastiti (2006: 30) maca endah yaiku upaya nguripake lan kanggo nyambungake sawijining wacan sing nduweni rasa sastra kanthi nengenake

kaendahan sajrone medharake. Dene geguritan miturut Hutomo (1975: 50) yaiku salah sawijine karya sastra sing bisa nuwuhake rasa pitakonan jalaran geguritan nduweni sifat, struktur lan diandharake kanthi basa kang endah. Dadi maca endah geguritan yaiku kagiatan maca sing nggunakake rasa pangrasa kanthi medharake kaendahan, sifat, lan struktur sajrone geguritan.

Mula saka kuwi, guru kudu bisa maca kahanan siswane nalika ngajarake materi maca endah geguritan. Guru minangka ujung tombak pandhidhikan kudu nduweni ide kanggo ngatasi perkara kasebut. Guru diajab bisa menehi variasi ing sajrone pasinaone. Variasi anggane pasinaon ana wolung katrampilan dhasar mulang. Katrampilan kasebut, yaiku takon, weneh penguatan, nindakake variasi, nerangake, mbukak lan nutup pasinaon, mimpin dhiskusi, ngelola kelas, lan mulang klompok cilik.

Katrampilan kasebut, kudu dikuwasani dening guru, supaya pasinaon bisa maksimal. Sajrone kagiyatan pasinaon, teges variasi kasebut ngarah ing

solah guru kang disengaja utawa kang spontan kanggo nuwuhake kawigatane siswa sajrone kagiyatan pasinaon.

Modhel pasinaon miturut panemune Sumardjo (1995:30) yen kagiatan maca endah kudune bisa langsung ngadhepake siswa karo karya sastra kang dimaca endah. Kagiatan maca endah yaiku paham, ngajeni, weneh pambiji, lan nyenengi. Dadi sajrone pasinaon sastra, peserta didik kudu diadhepake langsung supaya bisa paham, bisa ngajeni, bisa weneh pambiji, lan bisa seneng marang karya sastra.

Kanggo nggunakake modhel pasinaon langsung guru kudu nduweni katrampilan maca endah geguritan lan nggunakake media video. Media video yaiku salah sawijining informasi sing digandrungi siswa. Jalaran ing video bisa menehi tuladha kanthi padha ing kanyatan. Mula saka iku, panliten sing arep ditindakake diwenehi irah-irahan **“Modhel Pasinaon Langsung kanthi Media Video kanggo Ngundhakake Kawasisan Maca Endah Geguritan Siswa Kelas VII A SMPN 2 Kertosono Kabupaten Nganjuk.”**

Underane Panliten

Adhedhasar lelandhesan panliten ing ndhuwur, kang dadi underane panliten, yaiku:

- (1) Kepriye aktivitas siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono Kabupaten Nganjuk nalika nindakake pasinaon maca endah geguritan migunakake modhel pasinaon langsung kanthi media video?
- (2) Kepriye aktivitas guru nalika nindakake pasinaon maca endah geguritan migunakake modhel pasinaon langsung kanthi media video?
- (3) Kepriye undhak-undhakane kawasisan maca endah geguritan siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono Kabupaten Nganjuk migunakake modhel pasinaon langsung kanthi media video?

Hipotesis Tindakan

Hipotesis tindakan yaiku modhel pasinaon langsung kanthi media video bisa ngundhakake kawasisan maca endah geguritan siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono Kabupaten Nganjuk. Saka hipotesis tindakan kasebut, kang ditindakake guru lan siswa sajrone pasinaon, yaiku guru nyetel video pamacan geguritan, siswa nyemak pamacan kasebut kanggo ngamati aspek pambiji nalika maca endah geguritan, sawise siswa mangerteni banjur siswa gladhen sadurunge praktik maca endah, guru mbimbing lan awèh pambiyantu marang siswa sing kangelan lan bingung anggane maca endah geguritan, pungkasan siswa praktik maca endah geguritan ing ngarep kelas.

Tujuan Panliten

Adhedhasar underane panliten ing ndhuwur, banjur bisa dingerteni tujuwane panliten, kaya ing ngisor iki.

- (1) Kanggo mangerteni aktivitas siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono Kabupaten Nganjuk nalika nindakake pasinaon maca endah geguritan migunakake modhel pasinaon langsung kanthi media video.

- (2) Kanggo mangerteni aktivitas guru nalika nindakake pasinaon maca endah geguritan migunakake modhel pasinaon langsung kanthi media video.

- (3) Kanggo mangerteni undhak-undhakane kawasisan maca endah geguritan siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono Kabupaten Nganjuk migunakake modhel pasinaon langsung kanthi media video.

Paedhahe Panliten

Panliten iki dikarepake bisa weneh paedah tumrap panliti, guru basa Jawa, lan siswa. Paedah kasebut ing antarane, yaiku:

- (1) Paedah kanggo panliti, bisa oleh pengalaman ngenani panliten ing babagan pendhidhikan pasinaon kasustran geguritan kanthi modhel pasinaon langsung.
- (2) Paedah kanggo guru basa Jawa, bisa dinggo bahan tetimbangan kanggo milih metodhe lan media pasinaon kang apik lan diremeni siswa.
- (3) Paedah kanggo siswa, bisa weneh pengalaman anyar sajrone maca endah geguritan migunakake modhel pasinaon langsung kanthi media video.

Teges Operasional

Supaya ora kliru anggane negesi saben tetembungan ing panliten iki, mula ing ngisor iki kaandharake wewatesane tetembungan sajrone panliten iki.

- (1) Maca endah yaiku upaya nguripake lan kanggo nyambungake sawijining wacan sing nduweni rasa sastra kanthi nengene kaendahan sajrone medharake (Prastiti, 2006: 30)
- (2) Geguritan yaiku ngandharake, manawa geguritan minangka karya sastra kanthi nggunakake basa kang dipadhetake, disingkat, lan diwenehi irama kanthi swara kang padu lan pamilihing tembung-tembung kias (*imajinatif*). Waluyo (2005:1)
- (3) Modhel Pasinaon Langsung, yaiku modhel pasinaon langsung minangka modhel pasinaon kang munjer ing guru lan luwih ngutamakake strategi pasinaon efektif guna njembarake informasi materi ajar (Rosdiani, 2012: 6)
- (4) Media Video yaiku media video uga bisa menehi informasi/ kawruh, nyinaoni, ngrayu lan awèh hiburan (Marisa, 2011:4)

TINTINGAN KAPUSTAKAN Maca Endah

Maca endah yaiku jinis maca sing nengene pamedhar kaendahan tumrap karya sastra (Suyatmi, 1992:50). Miturut Prastiti (2006:30) maca endah yaiku upaya nguripake lan kanggo nyambungake sawijining wacan sing nduweni rasa sastra kanthi nengene kaendahan sajrone medharake (Prastiti, 2006: 30). Dadi maca endah ana gegayutan karo katrampilan maca karya sastra. Nanging anggane maca luwih nengane rasa pangrasa supaya nuwuhake rasa endah.

Maca karya sastra beda karo maca koran utawa wacan. Maca karya sastra nduweni teknik supaya

anggone maca katon endah lan nengsemake pamirenge. Bab kasebut, disengkuyung dening Akhadiyah (2003:30) sing ngandharake maca endah sejatine yaiku maca teknik. Nanging bahan pamacane karya sastra. Dadi siswa anggone maca karya sastra kudu nduweni rasa pangrasa. Ora beda adoh karo panemune Heriyanto (2011:14) kaendahan maca bakal ditemokake nalika pamaca bisa ngudalake maneh isine pangripta ing karya sastra utamane geguritan. Pamaca bisa nggunakake nada, jeda, wirama, ekspresi lan solah bawa sing ana sajroning geguritan kasebut. Supaya bisa nindakake maca endah, ana runtute kagiatan sing kudu dilakoni, kaya andharan ing ngisor iki:

- (1) Wiwitane siswa diwenahi tugas maca geguritan sajrone ati. Siswa kudu bisa ngrasakake isine geguritan.
- (2) Menahi pitakonan marang siswa ngenani isine geguritan kanggo menahi gambaran apa sing kudu ditindakake dening siswa.
- (3) Bebarengan medharake bab sing angel sajrone geguritan.
- (4) Guru menahi tuladha maca endah geguritan, banjur siswa menahi tetenger perangan-perangan sing wigati.
- (5) Siswa diwenahi kalonggaran kanggo nudhuhake kawasisane maca endah geguritan. (Kartika, 2004:122)

Geguritan

Geguritan yaiku puisi Jawa gagrag anyar sing ora kaiket guru gatra, guru wilangan lan guru lagu, nanging isih ngugemi anane rasa kaendahan ateges annaning runtuting swara lan runtuting sastra kalamangsa isih dipersudi supaya kepenak diwaca lan disurasane. Kanthi *etimologi*, istilah *puisi* asale saka basa Yunani *poema* “membuat” utawa *poesis* “pembuatan”, lan sajroning basa Inggris diarani *poem* utawa *poetry*. Geguritan ditegesi “membuat” lan “pembuatan” amarga liwat geguritan manungsa wis nyiptakake donya dhewe, kang kaajab nduweni pakon utawa gambaran swasana-swasana tartamtu, kang awujud fisik utawa batin (Aminudin, 2011:134).

Puisi ing sastra Jawa gagrag anyar diarani kanthi sesebutan geguritan. *Puisi* Jawa *modern* utawa geguritan titikane, yaiku luwih mardika utawa bebas yaiku tanpa kaiket paugeran-paugeran tartamtu kang wis gumathok kaya ing *puisi* Jawa *klasik*. Sajroning sastra Jawa *modern* pancen ora selaras maneh kalawan *genre-genre* sastra Jawa *klasik*. Ora mung *genre puisi* wae, nanging sakabehane, miturut andharane (Rass, 1985:9) sastra Jawa modren pancen nduweni *genre-genre* kang padha utawa saemper kalawan *genre-genre* sastra *barat*, kaya dene crita cerkak, crita sambung, *puisi* utawa *gauritan*, lan *novel*.

Pradopo (2005:7) ngandharake, geguritan yaiku *ekspresi* pikiran kang nuwuhake rasa pangrasa kang ngrangsang *imajinasi-ne* panca ndriya kanthi trap-trapan kang adhedhasar rasa. Kabeh iku awujud samubarang kang wigati lan awujud *interpretasi* panyawang manungsa kang diowahi kanthi wujud kang endah. Penemu liya kaya dene Aminuddin (2011:136)

ngandharake, manawa unsur kang mujudake geguritan yaiku swara, tembung, lirik utawa baris, pada lan *tipografi*. Saliyane iku unsur kang didhelikake ing wewangunan setruktur kasebut bisa diwenahi tetembungan lapis teges. Piranti kang digunakake kanggo ngandharake *diksi* yaiku basa.

Waluyo (2005:1) ngandharake, manawa geguritan minangka karya sastra kanthi nggunakake basa kang dipadhetake, disingkat, lan diwenahi irama kanthi swara kang padu lan pamilihing tembung-tembung kias (*imajinatif*).

Saka para panemu ing dhuwur bisa didudut manawa geguritan yaiku rerencening tembung-tembung kang endah lan kasusun saka wewangun *struktur* tartamtu kang bisa nuwuhake *efek* marang pamaose. Mula manawa ing sajrone geguritan akeh maneka warna swara, tembung, lan cara panulisan iku minangka asil *kreatifitas* lan pangrasane pangripta.

Modhel Pasinaon Langsung (Direct instruction)

Modhel pasinaon langsung minangka modhel pasinaon kang munjer ing guru lan luwih nengenake strategi pasinaon efektif guna njembarake informasi materi ajar.

Jinise Pasinaon Langsung

Miturut Rosdiani (2012: 6). Pasinaon langsung diperang dadi petang jinis, ing antarane, yaiku

- (1) Ceramah, minangka sawijining cara weneh informasi kanthi lisan saka sawijining sumber marang saperangan pamireng.
- (2) Praktik lan Latihan, minangka sawijining teknik kanggo ngrewangi siswa supaya bisa ngetung kanthi cepet.
- (3) Ekspositori, minangka sawijining cara awew informasi kang memper karo ceramah, mung frekwensi pamicara/ guru luwih sithik.
- (4) Demonstrasi, minangka sawijining cara awew informasi kang mirip kanthi ceramah lan ekspositori, mung wae frekwensi pamicara/ guru nglibatake siswa.

Saka patang jinis modhel pasinaon langsung ing andharan kasebut, sing dipilih kanggo nindakake panliten iki yaiku demonstrasi. Adhedhasar pratelan ing ndhuwur, kanthi demosntrasi saliyane siswa bisa entuk informasi langsung saka guru, siswa uga nduweni kalodhangan kanggo mraktekake apa kang dadi pemahamane, dirembug bareng lan bisa ngerti kurange ana ing ngendi. Kanthi cara iki diajab siswa bisa blajar kanthi luwih cepet sajrone nindakake maca endah geguritan. Anggone praktek nggunakake media video.

Langkah – Langkah Pasinaon Langsung

Sajrone pasinaon langsung ana runtuti kagiatan sing kudu dilakoni dening guru. Runtuting kagiatan kasebut, kaya sing diandharake ing ngisor iki:

- (1) Ngandharake tujuan
- (2) Nyiapake peserta didik
- (3) Mrakteake kawruh lan katrampilan
- (4) Mbimbing pelatihan

- (5) Ngecek pemahaman lan menehake umpan balik
- (6) Weneh kesempatan kanggo latiyen lanjutan (Rosdiani, 2012: 93)

Runtuting kagiatan pasinaon langsung diwiwiti, guru ngandharake tujuwan pasinaon marang siswa. Siswa kudu mangerteni, apa sing arep ditindakake ing pasinaon kasebut, uga mangerteni tujuan sing kudu digayuh. Anggone ngandharake tujuan pasinaon kasebut, guru kanthi bebarengan nata konsep materi sing bakal disinaoni. Dadi siswa bisa nyiapake dhiri nampa pasinaon kanthi model pasinaon langsung. Banjur, guru mraktekake sawijining materi supaya bisa dituladhani siswane. Siswa nalika nyemak uga nyathet bab wigati sajrone materi supaya anggone nindakake tugas bisa luwih gampang. Kanggo mangerteni paham orane siswa nampa pasinaon, guru awèh bimbingan lan umpan balik marang siswa. Tujuane supaya siswa bisa sinau dhewe lan nindakake tugas cundhuk karo arahan guru.

Titikan Pasinaon Langsung

Sajrone modhel pasinaon langsung ana saperangan titikan sing kudu dimangerteni dening guru. Titikan kasebut, miturut andharan Rosdiani (2012: 10), yaiku:

- (1) Proses pasinaon didominasi dening guru.
- (2) Swasana kelas ditemtokake dening guru minangka perancang kahanan
- (3) Luwih nengenake jembare materi ajar dibandhingake proses pasinaon.
- (4) Materi ajar sumber saka guru.

Tujuan Pasinaon Langsung

Modhel pasinaon langsung dikembangake supaya materi ajar luwih efisien adhedhasar wektu ing periodhe tartamtu. Kanthi modhel iki cakupan materi ajar kang diandharake luwih amba dibandhingake karo modhel-modhel pasinaon kang liyane (Rosdiani, 2012: 7).

Kaluwihane Modhel Pasinaon Langsung

Minangka sawijining modhel pasinaon, modhel pasinaon langsung uga nduweni saperangan kaluwihan (Rosdiani, 2012: 154-155), ing anatarane yaiku:

- (1) Kanthi modhel pasinaon langsung (*Direct Intruction*), Guru ngendhake isi materi lan urutan informasi kang ketrima dening siswa asengga bisa tetep fokus ngenani apa kang kudu digayuh dening siswa.
- (2) minangka cara kang paling efektif kanggo mulangake konsep lan katrampilan-katrampilan kang *eksplisit* (jelas) marang siswa, senjata ta nduweni prestasi kang asor.
- (3) modhel iki dinggo kanggo mbangun modhel pasinaon sajrone bidang studi tartamtu. Guru bisa nuduhake sawijining perkara lan informasi.
- (4) Modhel Pasinaon (*Direct Instruction*) mentingake kagiyatan mirengake (ceramah) lan kagiyatan pengamatan (demonstrasi).
- (5) Siswa ngerteni tujuwan-tujuwan pasinaon.

Media Video

Media asalé basa Latin yaiku *medium*, tegesé perantara utawa lumantar. Miturut Gagne (sajrone Susilana lan Riyana, 2011:6) media yaiku sawernane jinis komponen ing lingkungan siswa sing oleh nuwuhake kekarapan siswa kanggo sinau. Briggs (sajrone Susilana lan Riyana, 2011:6) ngandharake yen media minangka alat kanggo menehi kekarapan siswa supaya nindakake proses pasinaon. Adhedhasar panemu kasebut, bisa dijupuk dudutan yen media yaiku sawijine alat sing bisa digunakake kanggo nuwuhake kekarapan siswa sinau.

Media video minangka media sing bisa digunakake kanggo ngewangi siswa nggayuh sawetara aspek saka tujuan pasinaon. Media video uga bisa menehi informasi/ kawruh, nyinaoni, ngrayu lan awèh hiburan (Marisa, 2011:4)

Kaluwihane media video miturut Heinich sajrone Merisa (2011: 57) 1) minangka sarana pasinaon kang narik kawigaten, 2) menehi weruh gerakan, 3) medharake sawijine bab sing ora bisa diwedharake, 4) nayangake kadadéyan sing wis lumaku kanthi trep lan pas, 5) nuduhake gambar nyata, 6) nuduhake warna lan swara, 7) nggugah emosi pamiarsa. Kakurangane media video yaiku 1) mung winates ing samateri ora bisa ngrembaka kanthi amba, 2) regane larang, 3) mbutuhake alat sing akeh kayata LCD, Laptop, lan Layar.

METODHE PANLITEN

Ancangan Panliten

Jinis panliten sing digunakake yaiku panliten deskriptif kualitatif kanthi ancangan panliten tindakan kelas. Miturut Arikunto (2010: 3) penelitian tindakan kelas minangka sawijine pangamatan tumrap kagiatan pasinaon arupa tindakan sing disengaja dituwuhake lan dumadi sajrone kelas kanthi bebarengan. Pamilihan jinis panliten adhedhasar perkara sing dijupuk dening panliti yaiku ngenani perkara-perkara sing dumadi ing kelas. Panlitan tindakan kelas digunakake kanggo ndandani perkara nyata lan praktis kanggo ningkatake mutu pasinaon ing kelas sing dialami langsung sajrone sesrawungan antarane guru lan siswa.

Prosedhur Panliten

Ancangan Piwulangan

Tindakan kelas iki kanthi migunakake prinsip dasar kang umum utawa lumrah. Proses iki yaiku proses siklus utawa daur ulang, kang diwiwiti saka tahap perencanaan, tahap pelaksanaan/ tindakan, tahap observasi/ evaluasi lan tahap refleksi. Panliten iki direncanakake rong siklus. Saben sak siklus katindakake miturut pangrembakane kang pengin digayuh dening panliti. Pangrembakan kasebut, kaya dene karatam ing sajrone faktor kang diteliti.

**Modhel Pasinaon Langsung kanthi Medhia Video kanggo Ngundhakake Kawasisan Maca Endah Geguritan
Siswa Kelas VII A SMPN 1 Kertosono Kabupaten Nganjuk**

(Arikunto, 2010:132)

Sak siklus katindakake sak pertemuan rong jam pelajaran. Dadi yen nggunakake rong siklus ateges ana rong pertemuan utawa patang jam pelajaran. Sadurunge ngenekake panliten, panliti nindakake proses observasi ing siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono. Tujuan nglakoni kasebut, kanggo meruhi prakara apa kang dadi angele siswa sajrone pasinaon supaya weruh lan ngerti.

Pranyata kahanan siswa kasebut, angel lumaku kanthi cara pasinaon konvensional utawa metode ceramah. Mula saka iku, guru nyiapake panliten tindakan kelas sing cundhuk karo pasinaon maca endah geguritan yaiku nggawe langkah-langkah kaya ing ngisor:

- (1) Nyusun RPP
- (2) Nyiapake alat lan bahan kang dibutuhake ing RPP (kaya obyek kang dituju)
- (3) Nyusun alat evaluasi
- (4) Nyusun lembar pengamatan siswa lan guru ngenani bab pasinaon maca endah geguritan.

Nindakake Piwulangan

Ing babagan iki ana warna-warni tahapan kang ditindakake dening panliten :

Pambuka

- Guru ngucapake salam lan ngabsen
- Guru menahi apersepsi ngenani geguritan
- Guru ngandharake tujuan pasinaon

Kegiatan Inti

- Guru menahi tuladha teks geguritan
- Siswa ngamati contoh teks geguritan lan nggoleki pangertene lan unsure-unsur geguritan.
- Guru nyetel video pamacan geguritan.
- Siswa ngamati video pamacan geguritan lan nganalisis isi sarta cara maca geguritan sing apik.
- Siswa praktik maca geguritan kaya ing tuladha video.

Panutup

- Guru nindakake refleksi
- Salam

Observasi

Tahapan observasi iki katindakake panliten bebarengan karo rekan sejawat. Rekan sejawat ing panliten iki yaiku Bu Surami, S.Pd minangka pangampu pelajaran Basa Jawa ing kelas VIII SMPN 2

Kertosono. Ing kegiatan iki panliten lan rekan sejawat ndeleng lan dokumentasikake kabeh indikator, proses lan asile owah-owahan kang dialami nalika proses pasinaon iku.

Pengamatan katindakake nggawo lembar observasi sing wis kasusun. Pengamatan iki katindakake ing siklus 1 lan II, saengga liwat pengamatan iki bisa dipikolehi data bab pelaksanaane kagiatan, alangan-alangan, lan owah-owahan kedadeyan sing ana sambung rapete panindakake pasinaon maca endah geguritan migunakake modhel pasinaon langsung kanti media video.

Observasi Siswa

Observasi siswa ditindakake guru karo rekan sejawat sing asile dirata-rata. Babagan kasebut, nduweni tujuan amrih asil observasi bisa luwih akurat. Saliyane iku, panliti uga bisa diwangi anggone ngawasi polah tingkahe bocah saben nglakoni kagiatan. Format kasebut, kaya andharan iki:

Format Aktivitas Siswa

No	Nama	Golek Informasi / Materi		Ngrungokake Andharan Guru		Ngrungokake Wong liya		Tampil ing ngarepe wong akeh		Skor (0-12)
		Mengamati plakat	Mengamati materi/ Sharing	Mengamati materi/ Sharing	Mengamati materi/ Sharing	Mengamati materi/ Sharing	Mengamati materi/ Sharing	Mengamati materi/ Sharing	Mengamati materi/ Sharing	
1										
2										
Jumlah										

Observasi Guru

Observasi guru ditindakake dening rekan sejawat. Tujuwane kanggo mangerti kegiatan guru sajrone pasinaon kasebut. Dadi observasi guru kasebut, bisa digunakake kanggo mangerti apa wae kakurangan guru/ panliti sajrone panliten iki.

Format Aktivitas Guru/ Panliti

No	Kegiatan Guru	Asil Pambiji			Skor
		Apik Bang et (3)	Api k (2)	Kura ng (1)	
1	Pambuka Pasinaon				
	Guru ngucapake salam				
	Guru nindakake apersepsi				
	Guru ngandharake kompetensi				
2	Inti Pasinaon				
	Materi:				
	Guru ngandharake				

**Modhel Pasinaon Langsung kanthi Medhia Video kanggo Ngundhakake Kawasisan Maca Endah Geguritan
Siswa Kelas VII A SMPN 1 Kertosono Kabupaten Nganjuk**

	materi				
	Guru aweh pitakonan/ umpan balik				
	Guru nggunakake media				
	Menehi Tugas:				
	Guru ngandharake tugas kanthi cetha				
	Guru dadi fasilitator				
	Guru mbimbing siswa				
	Guru ngrespon aktivitas siswa				
3	Panutup Pasinaon				
	Nindakake refleksi				
	Ngucapake salam				
	Jumlah				

Refleksi

Refleksi iki katindakake ing pungkasan saben sak siklus. Panliten lan rekan sejawat, nglakoni refleksi liwat analisis asil pasinaon kanggo ngrembug masalah kang dipikolehi saka kegiatan. Saengga saka asil observasi kasebut, guru bisa ngandhakake refleksi saka dheleng data observasi. Babagan kasebut, isa diarani refleksi ditindakake bisa ngundhakake kawasisan siswa micara basa krama alus. Asil refleksi kasebut, bisa digunakake kanggo nerusake siklus sakbanjure menawa dianggep perlu. Refleksi ditindakake nganti siklus pungkasan panliten iki katindakake kaya tahapan siklus 1.

Subjek Panliten

Kanggo ngonceki prekara, ana telung faktor kang arep dionceki ana ing panliten iki :

- Faktor siswa. Saka faktor siswa panliten goleki kanggo ngundhakake kewasisan apreasiasi guritan. Saka iki panliten bisa ngamati kepriye aktivitas siswa sasuwene proses pasinaon lumaku.
- Faktor perangkat kanggo mulang. Saka faktor perangkat mulang panliti nggoleki apa isi modhel pasinaon langsung kanthi media video kang digunakake wis efektif kanggo ngundhakake kuwalitas pasinaon siswa.
- Faktor panliti. Panliten nggoleki bab aktivitas panliten dhewe ing sakjrone nggunakake modhel pasinaon langsung kanthi media video kanggo ngundhakake kawasisane siswa maca endah guritan.

Papan Panggonan

Papan panliten yaiku siswa kelas VII A ing SMPN 2 Kertosono kang alamat ing Jalan Langsep 24

Kertosono Kabupaten Nganjuk. Siswa kelas VII A cacah bocah ana 32 siswa, lanange 12, dene wadone 20. Pamilihan kelas VII A minangka subjek panliten jalaran siswa-siswa ing kelas kasebut kalebu sing biji UN SMP paling sithik saangkatane. Saliyane iku, siswa-siswa kasebut kalebu paling rame, angel diatur lan angel dijak nyemak pasinaon kanthi cara konvensional.

Wektu Panliten

Panliten iki mbutuhake wektu patang wulan yaiku wiwit wulan Agustus nganti wulan Nopember 2015. Kagiatan panliten karinci ing ngisor iki yaiku: (1). Persiapan survei wiwitan (2). Persiapan instrumen lan alat (3). Pangumpulan data. (4). Analisis data lan (5). Panyusunan Laporan.

Rincian Wektu lan Jinis Kagiatan Panliten

No	Wektu Kagiatan	2015															
		Agustus				September				Oktober				Nopember			
		1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1	Observasi Awal	x	x														
2	Persiapan instrumen lan alat				x												
3	Pangumpulan data Siklus 1					x											
4	Pangumpulan data Siklus 2						x										
5	Analisis data					x	x	x	x								
6	Panyusunan Laporan									x	x	x	x	x	x	x	x

Tata Cara Pangumpulan Dhata

Teknik pangumpulan dhata kang ditindakake ing panliten iki yaiku:

Tes

Panliten nggunakake alat ngumpulake data utawa sejenis instrumen wujud tes. Miturut Arikunto (2010:193), istilah tes yaiku daftar pitakonan utawa latihan kang digunakake kanggo ngukur katrampilan, intelegensi, kawasisan utawa bakat kang diduweni pawongan utawa klompok. Kanggo nggarap tes iki gumantung saka pitudu kang diwenehi. Mula saka iku, tes bisa digunakake minangka alat kanggo ngukur katrampilan, *intelegensi*, lan bakat kang diduweni individu utawa klompok.

Tes kanggo ngukur prestasi siswa diperang dadi 2 yaiku tes gaweyane guru lan tes standar (*standardized test*). Tes kang digawe dening guru yaiku tes kang durung diuji cobakake, saengga titikan lan kaluwihane durung diweruhi. Dene tes standar yaiku tes kang wis ngalami uji coba lan revisi, saengga tingkat validitase diakoni (Arikunto, 2010:266). Saka andharan kasebut, yen dicundhukake karo Kompetensi Dasar: *Mengungkapkan isi geguritan dengan cara membaca ekspresif* diasilake data maca geguritan.

Wujud ukara kang unine “*Wacanen Geguritan kang kasebut kanthi lafal, intonasi lan ekspresi sing trep lan apik!*”. Asil siswa kasebut, dibiji dening guru

nganggo blangko penilaian. Kaya andharan ing ngisor iki:

Format Asil Siswa Maca Geguritan

No.	Rincian Tugas Kerja	Skor Maksimum	Skor Siswa	Katuntasan
1.	Lafal	0-30		
2.	Intonasi	0-30		
3.	Ekspresi	0-40		
	Total	100		

Observasi

Observasi yaiku sawijining cara kanggo nindakake evaluasi kanthi cara ngamati/ ndeleng lan nyathet kanthi runtut, logis lan rasional ngenani kedadean sing ditliti. Observasi yaiku kagiatan munjerake kawigaten marang subjek kanthi nggunakake kabeh alat indera (Arikunto, 2010:133).

Observasi kudu ditindakake nalika prosen pasinaon lumaku. Observer kudu luwih dhisik nemtokake aspek-aspek solah bawa sing arep diobservasi, banjur digawe pathokan supaya nggampangake sajrone observasi (Sudjana, 1991:85)

Sajrone panliten iki, observasi digunakake kanggo ngamati lan nyathet aktivitas siswa lan guru sajrone nggunakake modhel pasinaon langsung kanthi media video kanggo ngundhakake siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono.

Observasi sing digunakake sajrone panliten yaiku teknik observasi pasrtisipasif, yaiku ngamati kudu njebur utawa melu ing sajrone kagiatan dening individu utawa kelompok sing diamati (Sudjana, 2009:85). Kanthi teknik observasi iki, observer bisa luwih ngayati, ngrasakake lan ngalami dhewe, kaya apa individu sing diamati. Kanthi mangkono, asil pengamatan bakal luwih mumpuni lan objektif jalaran bisa dilapurake apa anane. Observasi iki dilakoni dening Bu Surami, S.Pd., kanca raket sing padha-padha mulang basa Jawa ing SMP Negeri 2 Nganjuk.

Teknik Analisis Dhata

Teknik analisis dhata kang digunakake panliten iki yaiku teknik deskripsi kualitatif. Panliti nggunakake analisis data yaiku teknik statistik deskriptif. Statistik sing digunakake kanggo nganalisis data kanthi cara ndeskripsipake utawa nggambarake dhata sing wis dikumpulake tanpa maksud gawe dudutan kanggo umum utawa generalisasi (Sugiono, 2005 : 207). Teknik deskriptif digunakake kanggo njlentrehake dhata saka aktivitase siswa lan asil pasinaone siswa kelas VII-I SMP Negeri 2 Nganjuk sajroning pasinaon micara basa krama.

Ing panliten iki, asil tes siswa dilebokake ing blangko penilaian banjur dianalisis lan diinterpretasiake miturut KKM kang wis ditetepake sak durunge. Siswa bisa diarani tuntas menawa nyukupi biji sing padha karo KKM utawa luwih saka 75. Asil analisis iki, didadekake dhasar nalika nyusun dudutan lan rekomendasi panliten. Supaya dhata sing diasilake bisa valid, panliten migunakake validasi sejawat

(nggunakake jasa kolaborator) kanggo mbandingake lan ngamati aktifitas siswa.

Sakdurunge penilaian ditindakake, panliten lan kolaborator nganakake rembugan kanggo aspek penilaian lan standar angka pambiji. Biji prestasi siswa ditemtokake kanthi cara digunggung lan dijupuk rata-rata data biji panliten lan kolaborator.

(a) Teknik Dheskripsi

Analisis dhata deskripsi katindakake kanggo nganalisis asil pambiji siswa nalika pasinaon. Ing dhata asil panliten awujud angka, banjur diandharake ing ukara crita. Tujuwane kasebut, amrih pamaca bisa mangerteni maksud tabel asil pambiji nalika pasinaon.

(b) Teknik Persentase

Teknik persentase digunakake kanggo mangerteni cacah persentase siswa sing tuntas ing saben siklus.

RUMUS :

$$P = \frac{\text{Jumlah siswa yang tuntas}}{\text{Jumlah siswa keseluruhan}} \times 100\%$$

Saliyane nggunakake rumus kasebut, panliten iki uga nggunakake rumus liya kanggo mangerteni kakurangan saben siklus. Asile panliten yen ora nggayuh presentase sing ditemtokake ing panliten ateges ana kakurangan sing kudu didandani sajroning panliten. Ora mung iku, asil pambiji kagiatan guru utawa panliti uga migunakake rumus. Kaya andharan ing ngisor iki:

$$P = \frac{F}{N} \times 100\%$$

Keterangan:

P = persentase frekuensi kegiatan yang muncul

f = banyaknya aktivitas guru

N = jumlah aktivitas keseluruhan (Indarti, 2008:76)

(c) Indikator Ketuntasan

Ana telu indikator kanggo ngukur ketuntasan pasinaon micara basa krama kanthi metodhe dolanan peran yaiku:

- 1) Katuntasan pasinaon karena individu menawa siswa bisa nggayuh skor 75 kanthi skor maksimal 100.
- 2) Katuntasan pasinaon karena klasikal menawa siswa bisa nggayuh 75% jumlah siswa kang pikolehi biji 75 utawa luwih.
- 3) Katuntasan pasinaon kang kagayuh siswa lan guru menawa aktifitas guru lan siswa bisa nggayuh predikat apik paling akeh 75%.

PRATELAN ASILING PANLITEN

Asile Siklus I

Panliten iki ditindakake minggu kapisan wulan September 2015. Dina Selasa, tanggal 1 September 2015 ing kelas VII A SMPN 2 Kertosono kang cacah ana 32 siswa. Panliten ing siklus I, ana sak pertemuan. Panliten kasebut diandharake kaya ing ngisor iki:

**Modhel Pasinaon Langsung kanthi Medhia Video kanggo Ngundhakake Kawasisan Maca Endah Geguritan
Siswa Kelas VII A SMPN 1 Kertosono Kabupaten Nganjuk**

Tahap Rencana/ Perencanaan

Sajrone panliten iki guru/ panliti kudu nyiapake instrument panliten yaiku:

- (1) Nyusun RPP.
- (2) Nyiapake alat lan bahan kang dibutuhake ing RPP
- (3) Nyusun alat evaluasi
- (4) Nyusun lembar pengamatan siswa lan guru ngenani bab pasinaon maca indah geguritan.

Nindakake Piwulangan

Panliten iki nggunakake modhel pasinaon langsung kanthi media video. Tata carane pasinaon kasebut, diandharake ing ngisor iki:

Kegiatan Pasinaon ing Siklus 1

Jinis Kegiatan	Kegiatan Pasinaon
Pambuka	Guru menehi salam lan nindakake presensi
	Guru nindakake apersepsi/ mbaleni materi pasinaon minggu wingi kanthi nindakake pitakonan.
	Ngandharake tujuan pasinaon kayata aspek kognitif (produk dan proses), psikomotor lan afektif (perilaku berkarakter dan keterampilan sosial)
Inti	Guru menehi tuladha teks geguritan
	Siswa ngamati contoh teks geguritan lan nggoleki pangertene lan unsure-unsur geguritan.
	Guru nyetel video pamacan geguritan.
	Siswa ngamati video pamacan geguritan lan nganalisis isi sarta cara maca geguritan sing apik.
	Siswa praktik maca geguritan kaya ing tuladha video.
Panutup	Guru bareng karo siswa nindakake refleksi
	Salam

Asil Pasinaon

Asil pasinaon ing panliten iki dijupuk lan diteliti, adhedhasar garapane siswa maca indah geguritan sing ditindakake ing siklus 1. Aspek sing dibiji saka maca indah geguritan yaiku lafal, intonasi, lan ekspresi. Andharan asil pasinaon kaya ing ngisor iki:

Asil Siswa Maca Geguritan Siklus I

N O	NAMA	Rincian Tugas Kerja			Jumlah (0-100)	Katuntasan
		Lafal (0-30)	Intonasi (0-30)	Ekspre si (0-40)		
1	Aji P	23	25	30	78	Tuntas
2	Anjasari	21	22	32	75	Tuntas
3	Bagas F	21	21	29	71	Durung Tuntas
4	Basoki T.	22	25	33	80	Tuntas
5	Bunga J.	21	26	35	82	Tuntas

6	Dinar A.	23	20	28	71	Durung Tuntas
7	Dwi A	22	27	33	82	Tuntas
8	Dwi Sri	21	23	33	77	Tuntas
9	Edy Joko	23	26	34	83	Tuntas
10	Epi A	22	21	32	75	Tuntas
11	Endah G	22	22	31	75	Tuntas
12	Fatimah	23	21	34	78	Tuntas
13	Fatika R.	23	22	30	75	Tuntas
14	Girlia	23	25	27	75	Tuntas
15	Gandik	22	24	33	79	Tuntas
16	Gheafany	21	26	26	73	Durung Tuntas
17	Heri Dwi	24	25	31	80	Tuntas
18	Iis S	25	21	26	72	Durung Tuntas
19	Mega N	25	24	27	76	Tuntas
20	M.Irfandi	23	21	23	67	Durung Tuntas
21	Mujiono	22	25	20	67	Durung Tuntas
22	Maya Tri	25	25	21	71	Durung Tuntas
23	Gunawan	25	24	26	75	Tuntas
24	Nurlaili	24	26	31	81	Tuntas
25	Nurlela	23	22	33	78	Tuntas
26	Puji R	24	23	33	80	Tuntas
27	Rizky F.	20	24	25	69	Durung Tuntas
28	Tri N	25	24	30	79	Tuntas
29	Tri Y	24	25	29	78	Tuntas
30	Yogi Adi	21	26	24	71	Durung Tuntas
31	Yuni A.	26	21	29	76	Tuntas
32	Yuli Ayu	25	21	29	75	Tuntas
Jumlah =		731	753	940	2424	23

Andharan kasebut, minangka asil siswa maca geguritan ing siklus 1. Rata-rata indikator lafal pamacane geguritan kelas VII A SMPN 2 Kertosono oleh 76%. Biji samono ateges wis nggayuh Kriteria Katuntasan Minimal. Rata-rata indikator intonasi pamacane kelas VII A SMPN 2 Kertosono oleh 78%. Ateges uga wis nggayuh KKM. Beda maneh karo indikator ekspresi, siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono among oleh 73%.

Ateges siswa durung tuntas KKM ing indikator ekspresi, dadi kudu didandani ing siklus 2. Saka telung indikator kasebut, dijumlah banjur dirata-rata ngasilake katuntasan utawa orane. Pranyata siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono sing tuntas KKM yaiku ana 23 siswa. Biji samono yen dirata-rata sakelas bijine mung oleh 72%. Ateges pasinaon maca indah geguritan kudu ditindakake maneh ing siklus 2. Jalaran panliten

**Modhel Pasinaon Langsung kanthi Medhia Video kanggo Ngundhakake Kawasisan Maca Endah Geguritan
Siswa Kelas VII A SMPN 1 Kertosono Kabupaten Nganjuk**

diarani kasil yen asile siswa sing tuntas KKM ana 75% utawa luwih.

Observasi

Observasi ditindakake kanggo mangerteni kagiatan-kagiatan sing dilakoni siswa lan guru sajrone panliten iki. Tujuane supaya anggone nindakake panliten bisa kasil kaya indikator sing wis ditamtokake sadurunge. Observer ing panliten iki yaiku kanca raket mulang basa Jawa yaiku Surami, S.Pd. Bbserver awèh pambiji saka wiwitan nganti pungkasan pasinoan. Asil observasi ing siklus 1 kaya andharan ing ngisor iki:

Observasi Siswa

Asil Aktivitas Siswa Siklus 1

No	Nama	Gali Informatif/ Materi			Ngrungokake Andharan Guru			Ngrungokake wong liya			Tampil ing ngumpe wong silih			Jumlah (100%)
		Mangertèni pambiji	Mangertèni kancane	Mangertèni kancane	Mangertèni kancane	Mangertèni kancane	Mangertèni kancane	Mangertèni kancane	Mangertèni kancane	Mangertèni kancane	Mangertèni kancane	Mangertèni kancane	Mangertèni kancane	
1	Aji P.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
2	Anjani I.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
3	Baga P.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
4	Baehi T.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
5	Bunga I.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
6	Dina A.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
7	Dwi Andri S.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
8	Dwi Sa L.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
9	Ely Jaka S.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
10	Epi Agalia	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
11	Endah Dita C.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
12	Faimah	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
13	Fatma R.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
14	Gita S.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	5
15	Gusti S.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
16	Gusti S.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
17	Hani Dwi S.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
18	Ia S.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
19	Ika S.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
20	M. Mendi	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
21	Majana	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
22	Maja Ta P.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
23	M. Ganesan	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
24	Muti S.S	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
25	Muti S.S	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
26	Puji Rahayu	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
27	Riky Fani	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
28	Ta Hani S.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
29	Ta Valiana	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
30	Yogi Adi P.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
31	Yuni A.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
32	Yuli Ayu D.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
Jumlah		32	32	32	32	32	32	32	32	32	32	32	32	304
Persentase (%)		100	100	78	100	100	78	88	88	88	87	100	41	79

Andharan asil aktivitas siswa ing siklus 1 nudhuhake yen ana sawatara aktivitas sing lumaku kanthi 100% yaiku mangsuli pitakonan, mangsuli kanthi bener, nyemak kanthi anteng, nulis andharan, lan tampil maca geguritan ing ngarep kelas. Siswa nindakake aktivitas kasebut, nalika guru ngandharake

teks geguritan lan tembang macapat kanggo nggoleki pangerten lan struktur geguritan, kabeh siswa mangsuli pitakonan kanthi bener.

Sawise iku guru nyetel video pamaca geguritan, siswa-siswa uga nyemak kanthi anteng, ora ana sing rame lan umyeg dhewe. Samono uga nalika siswa nulis andharan ngenani isine geguritan lan carane maca geguritan sing dipikolehi saka video pamaca geguritan. Sawise siswa mangerteni isi lan carane maca geguritan, banjur macakake geguritan ing ngarep kelas kaya sing ana ing video. Siswa kabeh macakake geguritan kanthi gentian.

Ing tabel, ana kagiatan sing asile ora 100% yaiku 78%. Pambiji kasebut, yaiku nambahi materi/ sharing lan takon marang guru. Siswa padha gumregah nambahi materi/ sharing nalika guru ngandharake pangerten lan strukture geguritan. Siswa rumangsa seneng yen ditakoni dening guru, malah siswa banjur awèh masukan materi sing tau dialami dening siswa nalika ing sekolah dasar. Nanging siswa sing gelem *sharing* ora kabeh namung 25 saka 32 siswa. Nalika siswa takon marang guru, uga ora kabeh siswa takon marang guru. Pitakonan siswa arupa isine geguritan, carane macakake geguritan lan carane ngatasi supaya ora ndredeg nalika tampil ing ngarep kelas. Senajan mangkono, asil kasebut diarani tuntas. Jalaran wis luwih saka kriteria indikator sing wis ditamtokake ing panliten yaiku padha karo 75% utawa luwih.

Nanging ana sawetara kagiatan sing kudu didandani maneh. Kagiatan kasebut, yaiku ngrungokake wong liya, awèh pambiji, awèh komentar, gladhen sadurunge tampil, tampil kanthi temenan. Karakter siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono, ora bakal tandang gawe yen ora dikongkon utawa dikandhani dening guru. Dadi nalika kancane maju maca geguritan, siswa liyane rame, umyeg lan guyon karo kancane. Anggone rame kasebut, njalari siswa ora bisa menehi pambiji lan komentar marang pamacane kancane. Kamangka pambiji lan komentar kasebut, migunani tumrap sing komentar lan sing dikomentari. Gunane sing komentar yaiku siswa bisa sinau kakurangan lan kaluwihane kancane. Dadi siswa ora mbaleni kakurangan kancane lan niru kaluwihan kancane. Suwalike, siswa sing dikomentari bisa instropeksi dhiri lan mangerteni apa sing kurang lan luwih sing ana ing dhiri pribadhiné.

Indikator kagiatan sing kurang tuntas yaiku gladhen sadurunge tampil. Siswa padha ora gelem gladhen, dadi nalika wayahe maju lagek glagapan. Nalika diwenehi wektu gladhen siswa padha ngentengake lan milih guyonan karo kancane. Asile, nalika tampil siswa katon bingung lan kurang yakin. Plonga-plogo, mesam-mesem, lan kukur-kukur rambut. Dadi pambiji lafal, intonasi lan ekspresi dadi elek. Kahanan kasebut, ora mung disebabake saka awake dhewe nanging uga pengaruh kancane. Nalika maju macakake geguritan, kanca liyane ora ana sing nyemak dadi sing maju ora fokus lan asile mawut. Kakurangan-kakurangan kasebut, kudu didandani ing siklus 2. Saengga tujuan panliten bisa kasil kanthi apik lan cundhuk karo indikator panliten.

Observasi Guru/ Panliti

Asil Aktivitas Guru/ Panliti Siklus I

No	Kegiatan Guru	Asil Pambiji			Skor
		Apik Banget (3)	Apik (2)	Kurang (1)	
1	Pambuka Pasinaon				
	Guru ngucapake salam		✓		2
	Guru nindakake apersepsi	✓			3
	Guru ngandharake kompetensi	✓			3
2	Inti Pasinaon				
	Materi:				
	Guru ngandharake materi	✓			3
	Guru awèh pitakonan/ umpan balik		✓		2
	Guru nggunakake media	✓			3
	Menehi Tugas:				
	Guru ngandharake tugas kanthi cetha		✓		2
	Guru dadi fasilitator		✓		2
	Guru mbimbing siswa			✓	1
	Guru ngrespon aktivitas siswa			✓	1
3	Panutup Pasinaon				
	Nindakake refleksi		✓		2
	Ngucapake salam		✓		2
	Jumlah	12	12	2	26

4.1.1.1

Refleksi Siswa

Kaluwihan utawa kegiatan sing kasil

Kegiatan siswa sing kalebu kaluwihan utawa kasil yaiku kegiatan sing nggayuh asil 75% utawa luwih. Kegiatan-kegiatan kasebut, kaya andharan ngisor iki: mangsuli pitakonan, mangsuli kanthi bener, nyemak kanthi anteng, nulis andharan, lan tampil maca geguritan. Siswa kelas VII A anggone nindakake kegiatan pasinaon maca endah geguritan kanthi gumregah. Siswa gelem mangsuli pitakonan saka guru kanthi bener. Tegese siswa paham konsep materi geguritan sing diandharane gurune. Kahanan kasebut, disebabake nalika guru ngandharake materi geguritan disemak kanthi anteng.

Saliyane nyemak kanthi anteng, siswa uga gelem nulis materi sing diandharake gurune. Samono uga, siswa gelem diutus guru tampil maca geguritan, senjata anggone maca isih lempeng. Nanging kabeh siswa gelem nindakake maca endah geguritan dadi oleh asil 100%.

Kakurangan utawa kegiatan sing durung kasil

Kegiatan siswa sing kalebu kakurangan utawa durung kasil yaiku kegiatan sing durung bisa nggayuh asil 75%. Kegiatan-kegiatan kasebut yaiku ngrungokake wong liya, awèh pambiji, awèh komentar, gladhen sadurunge tampil, lan tampil kanthi temenan. Ana sawetara siswa sing ora gelem ngrungokake kancane sing tampil maca kaendahan geguritan. Asile anggone kegiatan awèh pambiji lan awèh komentar dadi ora maksimal, angger ngucap lan ora tenanan.

Kahanan kasebut, ndadekake rendeting tujuan panliten. Kamangka, saka kegiatan ngrungokake wong liya, awèh pambiji lan awèh komentar bisa dadi papan pasinaon siswa ngasah kawasisan dhiri. Siswa bisa ndeleng kaluwihan lan kakurangan maca endah geguritan kancane, lan bisa didadekake kaca benggala tumrap dhiri pribadi. Saliyane kegiatan-kegiatan kasebut, siswa uga ora nindakake gladhen maca geguritan. Asile tampil ing ngarep kelas dadi amburadul, senjata kabeh siswa maca. Bab kasebut, bisa dideleng saka asil pasinaon siswa maca endah geguritan. Asile elek lan kudu didandani. Mula saka iku, kegiatan-kegiatan siswa sing durung kasil utawa kakurangan kudu didandani ing siklus 2.

Refleksi Guru

Kaluwihan utawa kegiatan sing kasil

Kegiatan-kegiatan sing kalebu kaluwihan utawa kasil yaiku kagitan sing oleh skor 3 lan 2 ing tabel asil kegiatan guru/ panliti. Kegiatan-kegiatan kasebut yaiku: guru ngucapake salam, nindakake apersepsi, ngandharake kompetensi, ngandharake materi, awèh pitakonan/ umpan balik, lan nggunakake media. Guru miwiti pasinaon kanthi ngucap salam kanthi mesem semringah lan nyawang siswane kanthi kebak pangarep-arep.

Saka asile pengamatan observer, panliti namung oleh biji 72%. Biji kasebut, isih kagolong durung bisa diarani kasil utawa cundhuk karo indikator ing panliten. Panliten iki, diarani kasil yen kegiatan guru oleh biji 75% utawa luwih. Asil kasebut nudhuhake yen guru utawa panliti nduweni kakurangan. Kakurangane, panliti kurang bisa mbimbing siswa lan tanggap marang aktivitase siswa.

Panliti kurang bisa mbimbing nalika siswane kangelan anggone maca geguritan. Nalika siswa diwenahi wektu kanggo gladhen, kudune panliti nggunakake wektu kasebut kanggo nglatih siswa lan marani nang bangkune siswa. Nanging sing dumadi, panliti namung lungguh ing kursi guru karo nyawang siswane. Dadi siswa sing ora nduweni tanggungjawab, ora gelem gladhen maca geguritan. Siswa padha rame lan guyon dhewe. Panliti mung ngandhani yen ora oleh guyon lan ngongkon ndang gladhen. Prentah panliti kasebut, ora kasil ngowahi kahanan kelas. Siswa malah tambah rame, pungkasan wektu kanggo latihan wis entek banjur praktek maca geguritan ing ngarep kelas.

Kahanan kasebut, uga nudhuhake yen panliti kurang tanggap marang aktivitase siswa. Kahanan saya ora karuwan nalika, siswa diutus maca ing ngarep kelas. Siswa sing durung lan wis maju rame lan guyon karo kancane. Asile, siswa sing maca dadi ora fokus lan maksimal. Kahanan ing kelas mbalik kaya padatan rame lan buyar. Kakurangan-kakurangan ing kegiatan guru kudu didandani ing siklus 2. Dadi asile kegiatan cundhuk karo tujuan panliten yaiku bisa nggayuh kriterian katuntasan minimal.

Refleksi

Pasinaon maca endah geguritan siklus 1 wis ditindakake kanthi runtut lan cundhuk karo rancangan panliten. Saka pasinaon sing wis ditindakake kasebut, bisa dimangerteni kaluwihan lan kakurangan sajrone panliten. Kaluwihan utawa kasile panliten jalaran bisa

**Modhel Pasinaon Langsung kanthi Medhia Video kanggo Ngundhakake Kawasisan Maca Endah Geguritan
Siswa Kelas VII A SMPN 1 Kertosono Kabupaten Nganjuk**

Sawise salam, guru nindakake apersepsi pasinaon maca geguritan kanthi semangat lan nggugah motivasi sinau siswa. Sabanjure, guru ngandharake kompetensi sing arep disinaoni kanthi cetha lan bisa ditampa dening siswa. Kahanan kasebut, bisa dideleng nalika guru menehi umpan balik marang siswa.

Kegiatan sabanjure, guru ngandharake materi nggunakake media sing cundhuk karo rancangan panliten. Guru anggone ngandharake materi geguritan kanthi cetha lan bisa ditampa dening siswa. Guru 4.1.2 nindakake refleksi ing pungkasan pasinaon. kegiatan-kegiatan kasebut, ora didandani dening panliten jalaran wis kalebu kasil lan oleh asil 75%.

Kakurangan utawa kegiatan sing durung kasil

Kegiatan-kegiatan guru sing kalebu kakurangan utawa durung kasil yaiku kegiatan-kegiatan sing oleh asil kurang ing tabel asil kegiatan guru/panliti. Kegiatan-kegiatan kasebut, yaiku mbimbing 4.1.3 siswa lan aweh respon aktivitas siswa. Kegiatan mbimbing siswa kurang bisa lumaku kanthi maksimal. Guru ora gelem nyedhaki siswane nalika siswane diwenahi kalonggaran kanggo gladhen maca geguritan. Siswa sing isih bingung lan ora bisa maca geguritan mung meneng malah ana sing rame lan guyonan. Asile nalika tampil, anggone maca lempeng kaya maca koran utawa wacan.

Kahanan kaya mangkono uga sumambung karo kegiatan aweh respon aktivitas siswa. Guru kurang bisa aweh respon aktivitas siswa kanthi maksimal. Kabukti, nalika ana sawetara siswa sing ora nindakake gladhen maca geguritan. Rong kegiatan kasebut, bakal didandani ing siklus 2.

Rekomendasi

Adhedhasar kakurangan sing ditemokake ing kegiatan siswa lan guru kasebut, panliten iki kudu didandani ing siklus 2. Panliten iki nggunakake modhel pasinaon langsung, dadi panliten iki nengenake kalungguhane guru/panliti. Dadi sakabehe tindakan iku dikuwasani dening guru. Rekomendasi sing gunakan uga nengenake kalungguhane guru. Rekomendasi kasebut, kaya kegiatan-kegiatan ngisor iki:

- (1) Guru menehi bimbingan marang siswa. Guru mbiyantu siswa sing kangelan maca endah geguritan. Guru ora oleh ngeculake siswane kanggo sinau dhewe. Pasinaon modhel langsung nenganake kalunggahe guru. Dadi guru minangka punjere pasinaon ing kelas.
- (2) Guru kudu ngrespon aktivitas siswa. Siswa sing ora gladhen kudu dicedhaki, diwenahi arahan, lan dijak gladhen bareng. Siswa bakal nindakake gladhen sadurunge tampil. Semono uga, nalika kancane siswa tampil, guru lenggah jejer karo siswane supaya mangerteni kahanan siswa ing mejane siswa. Jalaran sudut pandang pasinaon ing meja guru lan siswa iku nduweni pambada. Guru sawung karo siswane supaya siswa rumangsa cedhak.

Kegiatan-kegiatan rekomendasi kasebut, bakal dilebokake ing rancangan pasinaon ing siklus 2. Anane

rekomendasi, bisa gawe arahan rancangan panliten supaya bisa nggayuh asil 75% utawa luwih.

Asile Siklus 2

Panliten siklus 2 ditindakake tanggal 8 September 2015 ing kelas VII A SMPN 2 Kertosono kang cacahé ana 32 siswa. Panliten ing siklus II kaya ing siklus I, ana sak pertemuan.

Tahap Rencana/ Perencanaan

Sajrone panliten siklus 2 iki guru/ panliti kudu nyiapake instrumen panliten yaiku:

- (1) Nyusun RPP.
- (2) Nyiapake alat lan bahan kang dibutuhake ing RPP
- (3) Nyusun alat evaluasi
- (4) Nyusun lembar pengamatan siswa lan guru ngenani bab pasinaon apresiasi geguritan.

Nindakake Piwulangan

Adhedhasar asil refleksi ing siklus I, panliti ndandani anggone ancangan panliten. Owah-owahan kasebut, ing bab pendahuluan/ pambukane pasinaon lan proses pasinaon. Kaya andharan ing ngisor iki:

Kegiatan Pasinaon ing Siklus 2

Jinis Kegiatan	Kegiatan Pasinaon
Pambuka	Guru menehi salam lan nindakake presensi
	Guru mbaleni ngrembug materi sing ing pertemuan sadurunge
	Ngandharake tujuan pasinaon kayata aspek kognitif (produk dan proses), psikomotor lan afektif (perilaku berkarakter dan keterampilan sosial)
Inti	Guru nyetel video pamaca geguritan
	Siswa ngamati video pamaca geguritan lan nganalisis isi sarta cara maca geguritan sing apik
	Guru aweh pitakonan ngenani isi lan teknik maca geguritan sing apik
	Guru aweh pambiyantu siswa nalika gladhen maca geguritan.
	Siswa praktik maca geguritan cundhuk karo contoh video
	Siswa menehi komentar marang pamacane geguritan kancane
Panutup	Guru bareng karo siswa mbalik menyang njero kelas kanggo nindakake refleksi
	Salam

Kegiatan pambuka, dibuka kanthi ucapan salam dening guru banjur disauri karo siswane. Guru nindakake absensi siswa sing ora mlebu. Pranyata kabeh siswa mlebu. Sabanjure, guru mbaleni takon marang siswa ngenani pasinaon sing ditindakake minggu kepungkur. Guru menehi pitakonan marang siswa ngenani pangerten lan unsur-unsur geguritan. Guru uga ngandharake tujuan pasinaon kayata kognitif, psikomotor lan afektif.

**Modhel Pasinaon Langsung kanthi Medhia Video kanggo Ngundhakake Kawasisan Maca Endah Geguritan
Siswa Kelas VII A SMPN 1 Kertosono Kabupaten Nganjuk**

Mlebu ing kagiatan inti, guru nyetel video kapindho pamaca geguritan. Video kasebut, beda karo video pamaca geguritan ing siklus 1. Nalika nyetel kasebut, siswa ngamati video sinambi nganalisis isi lan teknik maca geguritan. Siswa padha nyathet asile analisis ing buku tulise. Siswa ngamati lafal, intonasi lan ekspresi maca geguritan ing video. Anggone nyemak video pamaca geguritan rampung, guru awèh pitakonan marang murid. Kabèh siswa awèh mangsuln kanthi banter lan greget.

Guru awèh prentah marang siswa supaya siswa macakake geguritan ing ngarep kelas. Sadurunge maca ing ngarep kelas, guru awèh kalodhangan wektu kanggo gladhen luwih dhisik. Nalika siswa nindakake gladhen maca geguritan, guru banjur mubeng lan marani siswa siji-siji. Anggone mubeng kasebut, kanggo awèh bimbingan marang siswa sing gladhen. Saliyane iku, kanggo ndandani kakurangan sing dilakoni ing siklus 1. Siswa ditakoni lan diajari siji-siji wiwit saka lafal, intonasi lan ekspresi nalika maca geguritan. Siswa uga aktif takon marang lafal sing bener lan ekspresi sing trep. Wektu gladhen wis rampung, murid maju siji mbaka siji macakake asile geguritan ing ngarep kelas. Sadurunge awèh prentah maju, guru awèh tugas tambahan marang siswa. Siswa sing durung lan wis maju macakake geguritan supaya awèh pambiji marang kancane sing maca ing ngarep. Anggone awèh biji lan komentar kasebut, bakal dibiji dening guru minangka keaktifan siswa-siswane.

Siswa-siswa siji mbaka siji maca geguritan kanthi tenang lan bisa fokus. Ora kaya siklus 1 sing kahanan kelas ora karuan. Ing siklus 2, kahanan kelas kondusif jalaran guru awèh tugas tambahan yaiku menèhi pambiji lan komentar kancane sing maju. Pambiji lan komentar kasebut, bisa dadi kaca benggala marang sing komentar lan sing dikomentari.

Asil Pasinaon

Asil Siswa Maca Geguritan Siklus 2

N O	NAMA	Rincian Tugas Kerja			Jumlah (0-100)	Katuntasan
		Lafal (0-30)	Intonas i (0-30)	Ekspre si (0-40)		
1	Aji P	26	25	33	84	Tuntas
2	Anjasari	25	22	32	79	Tuntas
3	Bagas F	25	21	29	75	Tuntas
4	Basoki T.	22	25	33	80	Tuntas
5	Bunga J.	25	26	35	86	Tuntas
6	Dinar A.	23	20	28	71	Durung Tuntas
7	Dwi A	22	27	33	82	Tuntas
8	Dwi Sri	21	23	33	77	Tuntas
9	Edy Joko	23	26	34	83	Tuntas
10	Epi A	25	21	32	78	Tuntas
11	Endah G	22	22	31	75	Tuntas
12	Fatimah	23	21	34	78	Tuntas

13	Fatika R.	23	22	30	75	Tuntas
14	Girliia	26	25	27	78	Tuntas
15	Gandik S	22	24	33	79	Tuntas
16	Gheafany	25	26	26	77	Tuntas
17	Heri Dwi	24	25	31	80	Tuntas
18	Iis S	25	21	30	76	Durung Tuntas
19	Mega N	25	24	30	79	Tuntas
20	M.Irfandi	23	21	27	71	Durung Tuntas
21	Mujiono	22	25	20	67	Durung Tuntas
22	Maya Tri	25	25	28	78	Tuntas
23	Gunawan	25	24	26	75	Tuntas
24	Nurlaili	24	26	31	81	Tuntas
25	Nurlela	23	22	33	78	Tuntas
26	Puji	24	23	33	80	Tuntas
27	Rizky F	24	24	26	74	Durung Tuntas
28	Tri N	25	24	30	79	Tuntas
29	Tri Y	24	25	29	78	Tuntas
30	Yogi Adi	21	26	27	74	Durung Tuntas
31	Yuni A.	26	21	29	76	Tuntas
32	Yuli Ayu	25	21	29	75	Tuntas
Jumlah =		765	753	970	2488	26

Tabel kasebut, nudhuhake yen ana pangundhakan asil panliten ing siklus 2. Ing indikator lafal siswa oleh biji 76%, indikator intonasi oleh 78% lan indikator ekspresi oleh biji 76%. Biji-biji kasebut ngandharake yen asile panliten diarani sukses utawa cundhuk karo kriteria katuntasan panliten sing ditamtokake 75% utawa luwih. Telung indicator kasebut yen dijumlah ngasilake katuntasan siswa sajrone pasinaon maca endah geguritan. Siswa sing tuntas ing siklus 2 ana 26 siswa utawa 81%. Asil kasebut, nudhuhake yen siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono tuntas ing pasinaon maca endah gegurita

Observasi

Observasi Siswa

Asil Aktivitas Siswa Siklus 2

No	Nama	Gedek Infomasi/ Materi			Ngrungokake Andharan Guru			Ngrungokake wong liya			Tampil ing sagara wong akab			Bagep 120
		Mangsul pitakon	Mangsul kanthi bener	Mandaki maring bener	Mandaki kanthi bener	Mandaki andharan	Takon marang guru	Mangsulake wong liya	Aweh paritaji	Aweh komentar	Orasiun maring wong liya	Tampil	Tampil kanthi temenan	
1	Aji P.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
2	Adhama I.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
3	Baga F.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
4	Basuki T.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
5	Bunga I.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
6	Dinar A.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
7	Dwi Anika S.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
8	Dwi Sri L.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
9	Edy Jaka S.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
10	Epi Apella	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
11	Endah Citra C.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
12	Fatimah	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
13	Fatika R.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
14	Githa S.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
15	Gendit S.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
16	Ghefanny	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
17	Heti Dwi B.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
18	Ira S.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
19	Maga H.J.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
20	M. Irfandi	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
21	Majiono	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
22	Maga Tri P.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
23	M. Gusman	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
24	Nurhili S.S.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
25	Nurhila S.S.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
26	Puji Rahayu	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
27	Ricky Fitria	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
28	Tai Nurulita	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
29	Tai Yuliana	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
30	Yogi Adi P.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
31	Yuni A.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	12
32	Yuli Ayu M.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	11
Jumlah		32	32	32	32	32	32	32	32	32	32	32	32	24
Persentase (%)		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	75

Adhedhasar tabel kasebut, bisa dideleng ana pangundhakan indikator kagiatan siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono Kabupaten Nganjuk. Undhak-undhakan ana ing indikator ngrungokake wong liya, awèh pambiji, awèh komentar, gladhen sadurunge tampil lan tampile kanthi temenan. Siswa ngrungokake kancane, awèh biji lan komentar oleh biji 100%, sadurung ing siklus 1 siswa oleh 56%. Saliyane iku siswa nindakake gladhen uga ngalami undhak-undhakan saka 57% ing siklus 1 dadi 100% ing siklus 2. Ora kabèh undhak-undhakan dadi 100%, ana indikator sing mundhak mung oleh 75% yaiku indikator tampul kanthi temenan. Oleh 75% iku wis diarani tuntas KKM jalarane bijine padha karo KKM sing wis ditemtokake yaiku 75%. Dene indikator liyane ora ngalami undhak-undhakan utawa padha karo siklus 1. Senajan padha karo siklus 1 nanging ora dadi perkara sebab wis sakndhuwure KKM. Indikator-indikator kasebut, yaiku mangsuli pitakonan, mangsuli kanthi bener, nambahi materi/ sharing, nyemak kanthi angheng, nulis andharan, takon marang guru, lan tampil. Dadi bisa dijupuk dudutan yen asil kagiatan siswa ing siklus 2 diarani tuntas. Kakurangan-kakurangan sing ana ing siklus 1 wis bisa diatasi lan ora ditemokake maneh ing siklus 2.

4.1.3.1 Observasi Guru/ Panliti

Asil Aktivitas Guru/ Panliti Siklus 2

No	Kegiatan Guru	Asil Pambiji			Skor
		Apik Banget (3)	Apik (2)	Kurang (1)	
1	Pambuka Pasinaon				
	Guru ngucapake salam		✓		2
	Guru nindakake apersepsi	✓			3
	Guru ngandharake kompetensi	✓			3
2	Inti Pasinaon				
	Materi:				
	Guru ngandharake materi	✓			3
	Guru awèh pitakonan/ umpan balik		✓		2
	Guru nggunakake media	✓			3
	Menehi Tugas:				
	Guru ngandharake tugas kanthi cetha		✓		2
	Guru dadi fasilitator		✓		2
	Guru mbimbing siswa		✓		2
	Guru ngrespon aktivitas siswa		✓		2
3	Panutup Pasinaon				
	Nindakake refleksi		✓		2
	Ngucapake salam		✓		2
	Jumlah	12	16		28

Saka asile pengamatan observer, panliti oleh biji 78%. Biji kasebut, kalebu tuntas. Jalaran asil kagiatan guru wis ngluwihi KKM yaiku 75%. Kakurangan sing ditemokake ing kagiatan guru siklus 1 ora ditemokake ing siklus 2.

Refleksi

Adhedhasar kagiatan sing wis ditindakake ing siklus 2, bisa dimangerteni asile panliten. Asil kagiatan ing siklus 2 kalebu tuntas utawa kasil. Kakurangan sing ana ing siklus 1 wis didandani ing siklus 2.

Kagiatan siswa sing durung tuntas ing siklus 1 kayata ngrungokake wong liya, awèh pambiji, awèh komentar, gladhen sadurunge tampil lan tampil kanthi temenan wis didandani. Kagiatan-kagiatan kasebut, wis tuntas ing siklus 2.

Kagiatan-kagiatan guru sing durung tuntas ing siklus 1 kayata awèh bimbingan siswa lan ngrespon aktivitas siswa wis tuntas. Kagiatan kasebut, wis ora ditemokake kakurangane. Asile kagiatan-kagiatan tuntas dadi tujuan panliten bisa kagayuh.

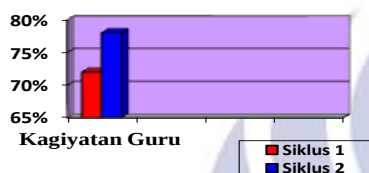
Andharan Asil Panliten

Andharan Asil Kagiatan Siswa ing Siklus 1 lan 2

No	Jinis Kagiatan	Siklus 1	Siklus 2
1	Mangsuli pitakon	100 %	100 %
2	Mangsuli pitakon kanthi bener	100 %	100 %
3	Nambahi materi/ sharing	78 %	78 %
4	Nyemak kanthi anteng	100 %	100 %
5	Nulis andharan	100 %	100 %
6	Takon marang guru	78 %	78 %
7	Ngrungokake wong liya	56 %	100 %
8	Aweh pambiji	56 %	100 %
9	Aweh komentar	56 %	100 %
10	Gladhen sadurunge tampil	57 %	100 %
11	Tampil	100 %	100 %
12	Tampil kanthi temenan	41 %	75 %

Andharan Asil Kagiatan Guru

Asil Observasi Kagiatan Guru ing Siklus 1 lan 2

Andharan diagram 4.4 ngenani asil observasi kagiatan guru siklus 1 lan 2 nudhuhake undhak-undhakan. Ing siklus 1 kagiatan guru mung oleh biji 72% lan ing siklus 2 dadi 78%. Ateges, asile mundhak 6%. Undhak-undhakan kasebut jalaran guru minangka panliti wis nindakake rekomendasi refleksi ing siklus 1.

Andharan Asil Pasinaon Siswa

Asil Katuntas Siswa ing Siklus 1 lan 2

Andharan saka diagram 4.3 kasebut, nudhuhake yen ana pangundhakan asil panliten ing siklus 2. Nalika ing siklus 1, siswa sing tuntas namung ana 23 utawa 71%. Ing siklus 2, siswa sing tuntas ana 26 utawa 81%. Undhak-undhakan ana 3 siswa sing tuntas ing siklus 2. Asil 81% kasebut, tegese asil panliten siklus 2 kalebu kasil lan tuntas merga ngluwahi KKM yaiku 75%. Dadi anggone panliten ora perlu dibaleni maneh ing siklus 3.

PANUTUP

Adhedhasar asil panliten sing wis ditindakake ing siklus 1 lan 2, ana telung dudutan sing diandharake ing bab iki. Dudutan kasebut, kanggo mangsuli underaning panliten sing wis ditamtokake ing panliten iki:

- (1) Kagiatan siswa sajrone panliten nudhuhake undhak-undhakan. Ing siklus 1, kagiatan siswa sing oleh asil tuntas namung 7 saka 12 kagiatan. Kagiatan sing tuntas yaiku mangsuli pitakonan, mangsuli kanthi bener, nyemak kanthi anteng, nulis andharan, lan tampil maca endah geguritan. Pitung kagiatan kasebut, oleh asil 75% utawa luwih. Dene, limang kagiatan sisane isih durung tuntas jalaran oleh asil sangisore 75%. Limang kagiatan kasebut, yaiku ngrungokake wong liya, aweh pambiji, aweh komentar, gladhen sadurunge tampil lan tampil kanthi temenan. Kagiatan-kagiatan sing durung tuntas kasebut, ing siklus 2 dadi tuntas. Kagiatan-kagiatan siswa siklus 2 kalebu tuntas kabeh, senajan ora kudu oleh biji 100%. Dadi kagiatan siswa ngalami undhak-undhakan saka siklus 1 menyang siklus 2.
- (2) Kagiatan guru sajrone panliten nudhuhake undhak-undhakan. Ing siklus 1, kagiatan guru sing oleh biji apik banget lan apik ana 10 saka 12 kagiatan. Kagiatan sing oleh apik banget lan apik yaiku guru ngucapake salam, nindakake apersepsi, ngandharake kompetensi, ngandharake materi, aweh pitakonan, nggunakake media, ngandharake tugas kanthi cetha, dadi fasilitator, nindakake refleksi lan ngucapake salam. Asil siklus 1 oleh 72%. Dene rong kagiatan sing oleh asil kurang yaiku mbimbing siswa lan ngrespon aktivitas siswa. Rong kagiatan kasebut, didandani ing siklus 2. Asile kagiatan guru ing siklus 2 ora ditemokake sing oleh kurang. Kabeh kagiatan guru kalebu apik banget lan apik. Dadi ing siklus 2 oleh asil 78%.
- (3) Panliten iki lumaku kaya sing ditamtokake ing hipotesis panliten yaiku modhel pasinaon langsung kanthi media video bisa ngundhakake kawasisan maca endah geguritan siswa kelas VII A SMPN 2 Kertosono Kabupaten Nganjuk. Siklus 1 siswa sing tuntas 23 siswa utawa 72%. Dene siklus 2, siswa sing tuntas ana 26 siswa utawa 81%. Dadi bisa dijupuk dudutan, yen ngunakake modhel pasinaon langsung kanthi media video bisa ngundhakake kawasisan maca endah geguritan.

Pamrayoga

Sajrone pasinaon maca endah, mliginemaca geguritan kudu nduweni modhel sing trep lan nyenengake. Maca geguritan kalebu maca karya sastra sing endah. Dadi anggone maca ora sapenake dhewe. Mbutuhake konsentrasi lan kudu kanthi ati kang wening cundhuk karo isine geguritan. Mula saka iku, ing kelas guru kudu bisa menehi tuladha maca geguritan sing bener lan trep, uga kanthi modhel pasinaon sing nyenengake lan gampang ditampa siswa.

DHAFTAR PUSTAKA

- Akhadiah, Sabarti. 1993. *Bahasa Indonesia 1*. Jakarta: Departemen Pendidikan dan Kebudayaan.
- Aminudin. 2011. *Pengantar Maca endah Karya Sastra*. Bandung: Sinar Baru Algesindo
- Arikunto, Suharsimi. 2010. *Penelitian Tindakan Kelas*. Jakarta: Bumi Aksara.
- Darto. 2013. *Penerapan Modhel Pembelajaran Langsung pada Pokok Bahasan Sign and Symbol untuk Meningkatkan Keterampilan Menulis Bidang Studi Bahasa Inggris Siswa Kelas X TOT-2 SMKN 7 Surabaya*. Jurnal tidak diterbitkan. Surabaya: Dinas Pendidikan Kota Surabaya.
- Kartika, Esther. 2004. *Memacu Minat Membaca Siswa Sekolah Dasar*. Jurnal Pendidikan Penabur-No.03/ Th II. Jakarta: SDK 4 BPK Penabur
- Gani, Rizanur. 1988. *Pengajaran Sastra Indonesia: Respon dan Analisis*. Jakarta: Departemen Pendidikan dan Kebudayaan.
- Heriyanto, dan Muda W. 2011. *Beberapa Teknik dalam Pembelajaran Membaca Sastra*. Surabaya: BDK Surabaya
- Hutomo, Suripan Sadi. 1975. *Telaah Kasusastraan Jawa Modern*. Jakarta: Depdikbud
- Indarti, Titik. 2008. *Penelitian Tindakan Kelas (PTK) dan Penelitian Ilmiah: Langkah-langkah dan Implementasinya*. Surabaya: Bahasa dan Sastra Universitas Negeri Surabaya
- Marisa, dkk. 2011. *Komputer dan Media Pembelajaran*. Jakarta: Universitas Terbuka
- Najid, Moh. 2003. *Mengenal Maca endah Prosa Fiksi*. Surabaya: University Press dengan Kreasi Media Promo
- Pradopo, Rachmat Djoko. 2005. *Pengkajian Puisi*. Jakarta: Gadjah Mada University Preess.
- Prastiti, Sri. 2006. *Paparan Kuliah Membaca I*. Semarang: PBSJ
- Ras, JJ. 1985. *Bunga Rampai Sastra Jawa Mutakhir*. Jakarta: Grafiti Press.
- Rosdiani, Dini. *Model Pembelajaran Langsung dalam Pendidikan Jasmani dan Kesehatan*. 2010. Yogyakarta: Pustaka Jaya
- Sayuti, Suminto. 1996. *Kajian Prosa Fiksi*. Yogyakarta: Gama Media.
- Sori, Alpian. 2014. "Penerapan Model Pembelajaran Langsung dengan Media Video untuk Meningkatkan Kemampuan Lempar Turbo Siswa Kelas V SDN 6 Lebong Atas Kabupaten Lebong". Skripsi tidak diterbitkan. Bengkulu: Program Sarjana Kependidikan bagi Guru dalam Jabatan FKIP Universitas Bengkulu
- Sudjana, Nana. 1991. *Dasar-Dasar Proses Belajar Mengajar*. Bandung: Sinar Baru Algesindo.
- , 2009. *Penilaian Hasil Proses Belajar Mengajar*. Bandung: Remaja Rosdakarya
- Sugiyono. 2005. *Metode Penelitian Kuantitatif, Kualitatif dan R & D*. Bandung : Alfabeta.
- Sumardjo dan Saini K.M. 1995. *Maca endah Kesusastraan*. Jakarta: PT. Gramedia
- Susilana, Rudi dan Cepi Riyana. 2009. *Media Pembelajaran Hakikat, Pengembangan dan Penilaian*. Bandung: CV. Wacana Prima
- Suyatmi. 1992. *Membaca I*. Surakarta: UNS Press.
- Tri Laili Nugraheni. 2014. *Peningkatan Keterampilan Membaca Geguritan dengan Model Pembelajaran Kooperatif Reciprocal Teaching pada Siswa Kelas VII MTs At-Tauhid Jagamertan Kebumen*. Skripsi tidak diterbitkan. Purworejo: Pendidikan Bahasa dan Sastra Jawa.
- Waluya, Herman J. 2005. *Maca endah Puisi. cetakan ketiga*. Jakarta: Erlangga